

“Azərbaycan” qəzetinin milli haqq savaşı

Güney Azərbaycanda son zamanlar cərəyan edən milli haqq savaşı 1945–1946-cı illərdə Təbrizdə Demokrat Firqəsinin nəşr etdiyi “Azərbaycan” qəzetinin səhifələrində dərc edilmiş materialların mübariz ruhunu yenidən yada salır: “Güneydə Milli Hökumət zamanı soydaşlarımızın dərin hüsn-rəğbətini qazanmış bu qəzet yurdsevər və fədakar qələm sahiblərini öz ətrafına toplayaraq, hər gün yeni ictimai problemlər qaldırır, Azərbaycan Demokrat Firqəsinin məram və çağırışlarını xalq arasında yayır”.

“Azərbaycanlı” imzası ilə Bakıda “Kommunist” (indiki “Xalq qəzeti”) qəzetinin 1946-cı il 7204-cü nömrəsində verilmiş və bu sözlərlə başlayan yazı Təbrizdə “Azərbaycan” qəzetinin 7 fevral 1946-cı il sayında da dərc edilmişdir. 78 il əvvəl qəzetimizdə “Xalqın mübariz orqanı” adı ilə çap olunmuş həmin mətbuat xülasəsinə günümüzə səsleşdiyinə görə təqdim edirik:

“Mürtəce və qara qüvvələrin ağılaşmaz zülm və əsarətindən xilas olmuş beş milyonluq Azərbaycan xalqı özünün azadlıq hərəkatı ilə yalnız bir xalqın deyil, eyni zamanda İranda yaşayan bütün məzlum xalqların gözünü açır, onlara öz dostunu və düşmənin tanıdır, onları dünyanın qabaqcıl ölkələri kimi həqiqi demokratiya yolu ilə getməyə çağırır.

“Azərbaycan” qəzeti artıq öz müqəddəratına yiyələnmiş pəhrəman bir xalqın mübariz orqanı olmuşdur. Burada iştirak edən istedadlı yazarlar, əsl demokratlara xas olan qüvvətli bir ehtirasla mürtəcelərin hər növ fitnəkarlıqlarını vaxtı-vaxtında ifşa edirlər. İran Azərbaycanda hər gün böyük ictimai tədbirlər görən Milli Hökumətin hər addımını xalqa izah edir. Xalqın çuşa gəlmiş kin və qəzəbini daha da alovlandırır, onun milli şüur və iradəsini doğru bir istiqamətə yönəldərək hər an sərvaxt və ayıq olmağa çağırır.

Qəzetin 83-cü nömrəsində dərc olunmuş “Xalqımız da dövlətimizlədir” sərəlvhəli məqaləsinin müəllifi çox haqlı olaraq göstərir ki, məsələ tək cə milli muxtariyyəti qazanıb dövlətimizi təşkil etməklə qurtarmır. İndi xalqımızın qarşısında daha mühüm, daha məsul vəzifələr durur ki, bu vəzifələrin şəreflə yerinə yetirilməsi də xalqımızın gələcək fədakarlığı və səylərindən asılıdır. Çünki xalqımız uzun illər istismar olunub qul halına salındığından və mədəniyyət sahəsində dünyanın mütərəqqi xalqlarından yüz illərlə geridə qalmış, böyük vətənimizin şəhər və kəndləri xarabazarlığa çevrilmişdir.

Doğrudan da əslərdən bəri dünya mədəniyyəti və ədəbiyyatı tarixinə qızıl səhifələr yazmış azərbaycanlılar İran zülmkarlarının qanlı pəncəsi altına düşdükdən sonra bütün bu ali nemətlərdən məhrum olmuş, vaxtı ilə öz alimlərinin, memarlarının, rəssamalarının və söz usullarının dahiyənə əsərləri ilə dünyanı

heyran edən şəhərlər istilaçı İran şahlarının, xüsusən alman faşizminin zəncirli köpəyi Rza şahın zamanından etibarən əslər qədər geriləmişdir.

“Azərbaycan” qəzeti bu tarixi həqiqəti böyük bir cəsəretlə dünyaya bildirərək istedadlı və igid Azərbaycan xalqının arzu və əməllərini tapdamış xainləri lənətlə damğalayır.

Qəzetin həmin nömrəsində başqa bir müəllif yazır ki, “düşmənlərimizə laqəyd yanaşmamalıyıq, onlar min cür alçaq vasitələrə təşəbbüs göstərərək mənafevlərini qorumağa can atacaqlar. Fəramuşxananın (İranda “masonluq” və ya “masonçuluq” sözüne bərabər istifadə olunan bir termindir – red.) sadıq üzvü olan cənab Həkimülmülk ömrünün axır nəfəsində İran parlamentində ağılayır və elə xəyal edir ki, əgər başına, üzünə vursa, yenidən Azərbaycanı qul edəcəkdir.

Məqalə müəllifi bu cənabın fitnəkar siyasətini rüsvay etməklə kifayətlənməyərək öz oxucularını Milli Hökumətin ətrafında daha sıx birləşməyə və azadlıq yolunda hər növ fədakarlığa hazır olmağa çağırır.

“Azərbaycan” qəzetinin səhifələrində bütün dünyaya səs salmış dahi sərkerdə Səttarxanın mübarizə tarixini tez-tez xatırladan yazarlar milli muxtariyyət hərəkatının əldə etdiyi nailiyyətləri alqışlamaqla bərabər qeyd edirlər ki, “dövlət hər işdən əvvəl muxtariyyətin təməlini möhkəmləndirib onu saxlayacaqdır. Biz Azərbaycanda doğulub Azərbaycanda da öləcəyik. Bizim hər şeyimizi əlimizdən alsalar da, toprağımızı əlimizdən ala bilməyəcəklər. Çünki bu torpaq üstündə anadan olub, yaşayıb, rüzgarın acı, şirin günlərini keçir-

mişik. Sonda onun üstündə dünyadan gedəcəyik!”

Qəzetin bir sıra məqalələrində Azərbaycan xalqının dövlət işlərində nə qədər böyük məharət və istedad göstərdiyi də ayrıca qeyd edilməkdədir. Lakin qəzet həqiqi rəhbər olduğunu bir an belə unutmayaq, bizim təbir ilə desək, özünü nütənqədə də xüsusi fikir verir. Bunu çox kəskin siyasi bir dil ilə baş məqalələr yazan “P” (bu imza Seyid Cəfər Pişəveriyə aiddir – red.) imzalı müəllifin yazılarında görürük.

97-ci nömrədə “Dövlət işçiləri özələrini itirməsinlər” sərəlvhəsi ilə çap olunmuş qiymətli məqalə buna ən parlaq bir misal ola bilər. Müəllif Milli Hökumətdə iş başına keçənlər içərisində öz müqəddəs vəzifələrini unudan və doğru yoldan sapan bəzi şəxsləri xəbərdar edib yazır: “Dövlət işi uşaq oyuncağı deyildir. Yersiz çıxışlar, xalqa təkəbbür və qürur göstərmək, yüngüllük, lovğalıq milli dövləti xalqın nəzərindən sala bilər. Özünü göstərərək ucuz qiymətə şöhrət qazanmaq istəyən işçilər isə çox asan bir tərzdə özlərini bədnam edib birdən çatdıqları ali məqamdan rüsvayçılıqla və xarılıqla süqut edə və əbədi surətdə bədbəxtliyə düşə bilərlər”.

Milli dövlət məsələlərini son dərəcə düzgün anlayan və onun gələcəyi üçün ürəkdən yanan müəllif xalq ilə dövlət arasındakı möhkəm birliyi pozanlara müraciətlə deyir: “Biz hələ xalqın sərədvəti yolunda böyük işlər görə bilməmişik. Ona görə xalqa böyüklük satmağa haqlı deyilik. Yalançı pəhləvanlıqdan iş çıxmaz. Hər kəs başını aşağı salıb təvəqqesiz öz vəzifəsini yerinə yetirməlidir”.

“Azərbaycan” qəzeti xalqın əsl mübariz orqanı kimi dövlət işindəki hər növ əyintilərə və xalq mənafevinə zidd olan hər növ səhv hərəketlərə əvvəlcədən işarə etməklə özünün siyasi vəzifəsini şəreflə yerinə yetirir.

Qəzet xalqın ehtiyaclarını və tələblərini bir an belə unutmur, ziyalılar Milli Hökumət nümayəndələrini təbrik etməklə yanaşı olaraq onlardan bir sıra ciddi tədbirlər görməyi də tələb edirlər.

Milli Hökumətin bütün heyəti İran Azərbaycanda xalq maarifinin təxirə salınmaz məsələləri ilə ciddi surətdə məşğul olmaqdadır. “Azərbaycan” qəzeti hər nömrəsində bu məsələyə xüsusi diqqət yetirir. Məktəb və maarif işlərinin həlli bir gün belə təxirə salına bilməz. Milli Hökumət Pişəverinin bilavasitə rəhbərliyiylə bir sıra dekretlər vermişdir. Burada milli universitet məsələsi xüsusi yer tutur”.